

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ և ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

غلطه ده اسکی بانق عثمانیده
 حیره نیک غره ته سی اداره سته

1րդ. Սերման չափազանց երկարատև
լուսալույսն էր կամ ջուրին չընկած
դրին բարեխառնութենէն տարբեր բարե-
խառնութիւն մը ունենալէն .

2րդ. Այս լուսալույսն յառաջ եկած
կամ սերմին պահուած տեղին խոնաւ-
ութենէն .

3րդ. Թխման դնելու ժամանակէն
առաջ օդին տաքութեանը մէկէն ի մէկ
ցրտելէն .

4րդ. Յոռի թխումէ մը (փոփոխա-
կի տաք ու ցուրտ), անկողնոյ մէջ, կա-
նանց ծոցը, վերնապէս բոլոր ա՛յն դրու-
թեանց միջոցաւ որք օդը կ'ապակա-
նեն եւ սերմը մէկզմէկու վրայ կը դի-
ղեն .

5րդ. Թխման, կամ մատաղ որդե-
րուն արթննալու կամ անկողն միջոցին
օդին չափազանց տաքութենէն ու տիրող
չոր տաք գոլորշիէն .

2ի պիտի խօսինք ուրիշ ա՛յն պատ-
ճառներուն վրայ որոնք կրնան սերմը
հարուածել թէ՛ պատրաստութեանը,
թէ՛ հասնելու միջոցին, քանի որ իբր
չուկէտ կը բռնենք մեզի առողջ եւ զօ-
րաւոր սերմը որ լաւ կ'ազմուած է եւ
մինչեւ չերամսապահին յանձնուած ատեն
աղէկ պահուած է .

Յայտարար նշաններ . — Սերմին ան-
կատար զարթնումը : Չարթման պահուն,
որդին փոխանակ սեւ ըլլալու դեղին կամ
կարմիր — այրած — ըլլալը, առաջին
խաւէն սկսեալ, թուումն է անկախօն,
իսկ երկրորդ խաւին մէջ շատ մանր որ-
դեր գտնուիլը, ա՛յնպիսի որդեր որք
ընդհանրապէս քիչ կ'ուտեն, գէշ կը
մարսեն, ծանր ծանր կը մեծնան, տե-
րեւորուն ներքեւ կը պահուցորին, հա-
զիւ կը շարժին, սեղաններուն (քէթփէթ)
եղբայրը կ'երթան, մորթներին դժուա-
րաւ կը փոխեն, իւրաքանչիւր խաւի
ծաւալին եւ թիւերին կը նուազին,
ցարկին վրայ կը խոզկան, կը չորան
եւ շատ թեթեւ կը խողով մը կը շինեն,
որուն մոքր անունը կուտան .

Որդերուն մարմինը եւ ոտքերը կը
ծածկուին պղտիկ սեւ կամ մութ թուր
բիծերով, Որդը այլեւս թանձր կերպով
չի ծրարէ, այլ թիթեռնիկներուն (քե-
թփէթ) միզային հեղուկին նման բաց հո-
ղագոյն հեղուկ մը կ'արտադրէ : 11րդ.
օդային պղտիկ եղիւրը կը սեւնայ 3րդ.
եւ 4րդ. խաւերուն մէջ :

Քրիզայիս (խուռն) եւ թիթեռ-
նիկ (քէթփէթ) . — Թխորակ, գրեթէ
սեւ գոյն մը, կոնակին վրայ ալ սեւ
գլիծ մը : Առողջ միտակի մէջ, թափանցիկ
առթի գոյնով է : Բէպրին (բիւլլէմէ իւ-
թթի) հիւանդութենէ բռնուած շերամին
արիւնը թթու եւ կծու է :

Մանր մարմնիկներու (գօգրիւսգիւլ)
չգոյութիւնը Բէպրինի բացակայութիւն
էն նշանակելու : Այս հիւանդութիւնը, ըստ
Թաւրի, Բասթէօնի, Տօք. Լուրի, Բասի
կամ մանր ողակցի այլս ըսուած
հիւանդութեան զանազան տեսակներուն
չարադրանքաւն է :

Արիւն եւ կաղիքի հիւանդութիւն-
ները Ֆլաւորի (պայղըն իւլէթի) հիւան-
դութեան տեսակներէն են : Որդերը,
փոխանակ Փլաւորի վարակածներուն
նման չտոնելու, կը նիւստանան եւ կը հիւ-
ծին կամաց կամաց, գոգրիւսգիւլէ ըրու-
նուած որդերու պէս, առանց սակայն
գոգրիւսգիւլ ունենալու :

Լիւգրի հիւանդութիւնն ալ կաղիքի
մէկ տեսակն է : Այս հիւանդութենէ

վարակուած որդերու մորթը կէս թա-
փանցիկ կ'ըլլայ : Թէ՛ այս հիւանդութիւնը
եւ թէ՛ արբիւնը վերջին խաւին մէջ
կ'երեւանան :

Երբոր բէպրիւնը կամ կաղիքը միա-
ցած է ծօնիսի (սարըլուք իւլէթի) եւ կրա-
ւորի (սըլաքա իւլէթի) հետ, որդերը կը
սեւնան, կը տարադրուին եւ զարգելի
հոտ մը կը բուրեն :

Նախազգուշական միջոցներ . — Ան-
հրաժեշտ է շերամատան հականեխումը
եւ մաքրութիւնը, ինչպէս նաեւ սերմին
լաւ տարածումը : Սերմը թխման դնե-
լու է շերամատան տաքութիւնը կամաց
կամաց եւ աստիճանաբար դէպի 18 աս-
տիճան Բէպրիսի (22½ սանդղկարտ)
բարձրացնելով՝ առանց երբեք պակսե-
ցնելու : Անգամ մը որ 18 աստիճանին
հասնի, սպասելու է որ զարթնումը տե-
ղի ունենայ : Եթէ թխումը կանոնաւո-
րաբար եղած է, զարթնումը պէտք է
կատարեալ ըլլայ եւ սերմերը ամենքը
մէկէն արթննան :

Երբ սերմը դժուարաւ արթննայ, կը
նշանակէ թէ ձմեռը ստորին բարեխառ-
նութեան մէջ պահուած է . իսկ եթէ
դիւրաւ արթննայ, կը նշանակէ ընդ-
հակառակն թէ չընտանգիւր բարեխառ-
նութեան մէջ պահուած է : Ուրեմն, շե-
րամսապահներէն ոմանց այս վերջին սեր-
մերը գէշ նկատելը սխալ կարծիք մըն է :
Երկուքն ալ, եթէ հաւասար խնամքով
նայուին, միւսնոյն արդիւնքը պէտք է
արտադրեն :

Շերամաբուծութեան ատեն, կարելի
եղածին չափ կանոնաւոր եւ չափաւոր
բարեխառնութիւն մը պահելու է եւ
յանկարծական փոխանցումներէ խոյս
տալու է : Պէտք է նաեւ առատապէս
օդաւորել շերամատունը՝ բանալով դուռ-
ները եւ պատուհանները եւ հաստատե-
լով պատուհանաց մէջ բարակ կտաներ
որք օդը կը մաղեն եւ չեն թողոր որ
հոսանք ձեւանայ : Որդը միշտ ցանցաւ
ըլլալու է, անկողնը յաճախ փոխելու
է եւ ամէն կերի ատեն ծխնելոյզին մէջ
կրակ պահելու է : Յարատեւ մաքրու-
թիւն անհրաժեշտ պայման է :

Գլուխ Թ.

Պարտի (պայղըն իւլէթի)
Թխմանէ առաջ եւ թխման միջոցին
սերմին միջառակար եղող ցրտութիւնը՝
միտակաւ է նաեւ շերամաբուծութեան
ատեն, սակայն եւ այնչեւս փոքր ինչ
նուազ է առաջին խաւէն մինչեւ 4րդ.
խաւը : Այս շրջանին մէջ որդերուն ըն-
թացքը կը ծանրացնէ միայն, իսկ 4րդ. էն
ետքը աղիտակի կը դառնայ : Գ. Ե. Ե.
գլխոց մէջ մեր ցոյց տուած պատճառ-
ներով, եթէ օդը տաք չըլլայ, որդերը
չեն կրնար փոխել իրենց խաւը, կը շար-
շարունակ, կ'ապականին, եւ իրենց մար-
տողական ոյժը կը կորսնցնեն :

Ծուրար կ'ուզէ զգալի ըլլայ չոր բա-
րեխառնութեան իլնելէն, չընտանգիւր օ-
դին խոնաւութենէն, անկողնիներուն
(քիւնէ) բորբոքումէն, կամ կերուած
տերեւին թաւորութենէն, իր աղբեցու-
թիւնը միշտ մորթին արտաշնչութիւնը
կը խախտէ եւ մարսողութիւնը կը կե-
ցնէ, մանաւանդ թէ 4րդ. խաւէն ըսկը-
նալ որդերը շատ տերեւ կ'ուտեն եւ
մարսելու համար շատ աւելի տաքու-
թեան, միջոցի եւ մաքուր օդի պէտք
կ'ունենան :

Շերամին անդամադնեական նկարա-
զրութենէն յառաջ եկած այս նկատու-

ղութիւններէն աւ կը հետեւի որ Ֆրիւս-
թոնին հետեւեալ մասնաւոր պատճառ-
ներէն ծագած պարզ անմարսողութեան
մը արդիւնքն է .

1րդ. Տաքին մէկէն ի մէկ ցուրտի
փոխուիլը :

2րդ. Անճեւտութեան եւ ցոլորտ տերեւ :
3րդ. Պարկի մէջ կամ հեռաւոր տե-
ղէ մը փոխադրուելով բորբոքած տերեւ :
4րդ. Ծառէն կամ խոնաւ տեղէ մը
նոր լերուած տերեւ :
5րդ. Օդառութեան եւ օդի ազատ
չըլլալին պակասութիւն :
6րդ. Օդային հոսանք :
7րդ. Խոնաւ ու ծանր բարեխառնու-
թիւն :

8րդ. Կարծր եւ շերամէն աւելի տա-
րիւրտ տերեւ :
Յայտարար նշաններ . — Որդերը ալ
չեն ուտեր ու չեն աշխատիր : Բերան-
նուն կանաչ հեղուկ մը դուրս կուտան :
Մարմինն կը թուլնայ . աղիքին առ-
ջեւի մասին մէջ կը գտնուի անմարս տե-
րեւը, իսկ մնացած մասը՝ պարսպ է :
Բոլոր թաղանթները կը թուլնան եւ
մարմինը կը կախուի երկուքի ծալուած :
Սերմերի փտութիւն մը կ'ունենայ եւ
այն որդերը որ կը հիւսեն, կ'արտադ-
րեն բժաւոր, աղտոտ եւ նոյն իսկ ժան-
գոտ խողակներ : Այս վերջինք կը պա-
տահին մասնաւորապէս ճարձեղական սեր-
մերուն մէջ :

Նախազգուշական միջոցներ . — Պէտք
է որ շերամաբուծութիւնը կանխահաւ
ըլլայ եւ բարեխառնութիւնը՝ անորժեկի
եւ յարատեւ : Ժամանակին համեմատ
2½ եւ 48 ժամ առաջ ժողովուած տերեւ
տալու է որդերուն : Եթէ կարելի է, մին-
չեւ 2րդ. խաւը վայրի թիթեռնի տերեւ
(եռապէս եռափրազ) կ'երցնելու է : Օդը
ո՛չ փակուած, ո՛չ ալ հոսանաւոր ըլլա-
լու է, այլ բոլոր պատուհաններուն վրայ
անցուած մաքուր կտաւէ մաղուած ըլ-
լալու է : Անհրաժեշտ է մաքրութիւն,
որդերու ցանցառութիւն եւ ամէն կերի
ատեն ծխնելոյզին մէջ բոցավառ կրակ :
Որդերու կանոնաւոր ընթացքը կ'աւե-
ցնող ամէն յապաղում մետաղաքի նուա-
զութիւն յառաջ կը բերէ :

(Նարուցակիլի)

Արտաքին լուրեր

Ռ Ռ Ս Ս Ս
Բեղադրուիլէն ապրիլ 12/24 թուա-
կանով կը գրեն .
«Քաղաքական տեսակէտով, կեսա-
րկիւնի նշանուիլը Հէսի Ալիս իշխանու-
հիին հետ, օտար երկիրներու մէջ աւե-
րի տպաւորութիւն գործնք քան թէ ի
Ռուսիա : Կրնամ ըսել թէ քաղաքական
հայեացքով, այդ տպաւորութիւնը հոս
գրեթէ ոչինչ է, վասն զի մինչդեռ գեր-
մանական եւ անգլիական օրապարիս-
տաք տաք կերպով մեկնութիւններ կու-
տան այդ նշանաւորութիւն, Բեղադրուիլի
մէջ գործը լուրովին ուրիշ կերպով
կ'ըմբռնեն : Ռուս ժողովուրդը ուրախա-
կից կ'ըլլայ կայսերական քնտանիքին ու-
րախութեանը եւ կը հրճուի որ զահա-
ծաւառք մեծ դուքսին ամուսնութիւնը
նոր ապահովութիւն մը եւս կ'ընծայէ :
Այս տեղ այդ ամուսնութեան քա-
ղաքական կարեւորութիւն չեն տար զը-
լաւորապէս այն նկատումով որ Չարը

շատ երիտասարդ ու քաղաքող է, եւ
մարդկային հաշիւներով շատ ժամանակ
պէտք է որ իր հարսը օր մը կարենայ
ազդել, իբր թագուհի, երկրին քաղա-
քականութեանը վրայ :

Միւս կողմէ զիտենք որ կեսարեւելի
իր նշանածը միայն Գերմանիայէն կրնար
ընտրել : Այս ընտրութիւնը հետեւաբար
կարելի չէր նկատել նշան մը Ռուսիոյ
եւ Գերմանիոյ միջեւ մերձեցման մը :
Ինչպէս որ ռուսեւեղերման առեւտրական
դաշնագիրը ո՛ր եւ է փոփոխութիւն չի
մտցուց Ռուսիոյ արտաքին քաղաքակա-
նութեան մէջ, կեսարեւելիին ամուսնու-
թիւնն ալ նմանապէս պիտի չիփոխէ այդ
ուղղութիւնը :

Ռուսիոյ կառավարութիւնը ան-
կեղծապէս խաղաղութեան փափաքող
է, անոր համար է որ Ֆրանք եւ ռուս
նիդակալութիւնը Երեւակ-Նիդակալ-
ցութեան դէմ հանեց, եւրոպական հա-
ւասարակցութիւնը պահպանելու հա-
մար : Գերմանիոյ հետ ալ առեւտրական
դաշնագիրը կնքեց երկրին տնտեսական
բարգաւաճմանը համար : Միջազգային
կոտակներ վրայ Ռուսիոյ հաստատ կա-
ցութիւնը ներքի կ'ընէր իրեն տնտեսա-
կան համաձայնութիւն մը Գերմանիոյ
հետ : Ուրեմն Ռուսիա պատճառ մը չու-
նի խանգարելու եւրոպական հաւասա-
րակցութիւնը որուն համար ինքն աշխա-
տած է, եւ ոչ ալ աւելի մօտենալ
Գերմանիոյ, վասն զի ռուս եւ գերման
տնտեսական համաձայնութիւնը արդէն
իրականացած է :

ԵՐԿՐԻ ԿԱՅՈՒՆԵՐԸ

Գերմանիոյ կայսեր եղբայրը, Հան-
րիւշ իշխանը Բեղադրուիլ պիտի երթայ
եւ տաք օրի չափ հոն եւ Բեթերհոլմ
պիտի անցնէ : Այս առթիւ պիտի որոշ-
ուի Չարին եւ Վիլհելմ կայսեր տեսակ-
ցութիւնը :

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա

Փրանսական Ակադէմիան միաձայ-
նութեամբ որոշեց Պ. Բօլ Տէրուլէտի
տալ, իր բոլոր գործերուն համար, ժան
Ռէնօ մրցանակին 10,000 Փրանք պար-
գելու :

Պ. Տէրուլէտ վերջի տարիներս ծա-
նօթ անձնաւորութիւն մը եղաւ, իբր
քաղաքական մարդ : Հայրենասիրական
դաշնակցութիւնը հինեց, Պուլանժէկալու-
նութեան յենարաններէն մին էր, Ֆրանք-
եւուս բարեխառնութիւնը ստեղծողնե-
րուն մէջ էր, նախորդ երեսփոխանա-
կան ժողովին ալ անդամ : Միամտաբար
Չարի մասնակցութիւն մը ունեցաւ Քլէ-
մանսի դէմ լարուած թակարդին մէջ,
կեղծ թուղթերուն առթիւ : Այդ դէպքը
զինքը զգուցեց քաղաքական ասպա-
րէզէն, — գէթ առժամատեւ : Հրաժա-
րեցաւ ու վերադարձաւ իր գաւառն,
հոնկէ իր ներշնչանքներով հայրենիքին
ծառայելու համար :

Տէրուլէտ որ գինուոր է, որ քաղա-
քական անձնաւորութիւն է, անոնցմէ
աւելի բանաստեղծ է : Իր Զինուորին եւ-
գեր մեծ ընդունելութիւն զտած են .
երեսփոխանութենէ քաղաքէն յետոյ գը-
րեց դիւղաղին երգերն ալ որք շատ
ախորժեկի եղան իրր առողջարար եւ
կենսատու տաղեր Փրանսայի համար :
Իր այս բանաստեղծութիւններն են որք
Պ. Լըկուվէի տեղեկագրին վրայ կը սը-
սակուին Փրանսայի Ակադէմիան :

—Երեսփոխանական ժողովի դե-
ները ընտրեցին 33 անդամէ բաղ-
յաճանաժողով մը որ պիտի ընէ
երկուսոցոյ : Ընտրուած . անդամն
մէկ մասը նպատաւոր է երկուսոց
մէկ մասն աննպատ, իսկ քանի մը
դամ ալ դեռ չեղող են : Հախառա-
ներուն մէջ է Պ. Քալանեաք, իսկ
պատաստւորներու մէջ է Պ. Ռուվիէ,
րեւի թէ երկու խումբն ալ հաւ-
զօրութիւն ունին, վասն զի երր կ
եկաւ յանձնաժողովի նախագահը
րելու, թէ Պ. Քալանեաք եւ թէ Պ.
վիէ հաւասար քուէ առին, 13 ա-
ն ուրովհետեւ Պ. Ռուվիէ իր մրց-
ցէն աւելի տարեց է, ըստ կանոնի
եղաւ նախագահ :

Կ'երեւի որ վիճարանութիւնները
չեմք պիտի ըլլան յանձնաժողովին
եւ տեղեկագիրը շատ շուտով պիտի
ներկայացուի երեսփոխանական
վին :

ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Լիոն, 30 ապ-
րիլ
Լիոն քաղաքի կողմէն նախա-
ներուն տրուած հացիկերցիւն Պ.
միւր Բեթիէի արտադրած ճար-
մապէս ծափահարուեցաւ : Նախ-
րապետը ի միջի այլոց ըսաւ թէ նա
բարութիւնը մեծ կարեւորութիւն
ծայէ զանձային բարեկրթութիւն
Լաւ թէ մեր օրէնքներուն հետ
է բարեկրթութիւնը եւ մեր բարեբը
նոնք որ աւելին կը վայելեն պէտք
է ընդարձակօրէն զիտակցութիւն
նենան իրենց ընկերական պարտ-
նութեանց մասին :

Բեղադրուիլ, 30 ապ-
րիլ
Բեղադրուիլի Վեհաժողովի կ'ը-
լաւորութեան պահպանումը, շնո-
ւորաբար անկեղծ եւ ուղղամիտ քաղ-
կանութեան, երբեք այսքան ապ-
չէր եղած : Խաղաղութիւնը պահպան
գործն այնպիսի մեծ առաւելութիւն
է որ Ռուսիա անոր մէջ կը գտնի
խարինութիւնն ինչ ինչ հանգաման-
րու :

Դ Ե Ս Ո Ւ Դ Ե Ն

Միծաղելի յուզում մը. Գերմա-
նիւնիպէրէ քաղաքին ընկալիչները
մը շարաթ տարօրինակ յուզման մը
թակալ եղան : Երբ գիշերը կը հաս-
նիւրեմբերիցիները կը նմարէին դըն-
մը աւերակներուն մէջ լոյսերու թա-
ռումը : Անուշտ ոգիներն էին որ
իրենց օթեւանը կը հաստատէին :
զական իշխանութիւնը ստիպուեցան
հակներ դնել աւերակներուն շուրջ
պէս զի եղելութեանը կարենան վեր-
հասու ըլլալ : Դիւերը դարձեալ լոյս
կը թափախեն, ու պահպանելու համ-
ձակութիւն զգալով ներս խուժեցու-
տեսնեն թէ լոյս կայ բայց վառող չկ
Միջերնոյ խեղաքի մը դիտել կու-
թէ փողոցի լապտերներուն լոյսի ցո-
ցումն է աւերակներուն վրայ : Այս լո-
յս տարածուի եւ ժողովուրդը կը
զատանայ : — Բայց մինչեւ հիմա
քերնն ո՛ր էր :

ԹԵՐԹՈՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ (43)

ԺԻՒԼ ՄԱՌԻ

ԶԱԻԱԿԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԵՆԹԱՊՈՅԺ ԺԱՐԸ

2.

«Պարոն, ես ձեր ծնողքը կը ճանչ-
նամ : Առնց անունն ու ընկերական դիր-
քը կրնամ յայտնել ձեզ : Ասոր փոխա-
րէն երկու երեք հարիւր հազար Փրանք
կը պահանջուի ձեռնէ :»

Ժաք այն ատեն սիրով պիտի ըն-
դունէր զինքը : Եւ տիկին տը Շըվրէնի
յօժարութեամբ պիտի վճարէր Բաթօլի
պահանջած գումարը, որպէս զի ստիպ-
ղայն այս գաղտնիքը պահելու եւ տղան
ծնունդի իր ամուսնոյն չյայտնելու :

Բայց Ժաք այս առաջարկութիւնը
սրտմտութեամբ պիտի մերժէր եւ Բա-
թօլը պիտի վնասէր :

Բաթօլ ալ կըզար այս բանը ու չէր
համարձակուի :

Ուրեմն պէտք էր ուրիշ տեղ գիտն-
լինք : Այնպէս Ժաքը խեղճի ու
ճարպիկ տղայ մըն է, որ ամենեւին
խղճահարութիւն չունենայ : Ո՛ր եւ
ինչպէս գտնելու է :

Վիլլարէն զպէն ի վեր իր մտմտեղն
այս էր :

Երեք չորս տարի առաջ, երբ գոր-
ծերը կարգին էին, Բաթօլ իր քով ա-
ւեր էր իբր արկղակալ Անտրէա Մօրիա-
նի անունով խոյալացի երիտասարդ մը,
որու կրակոտ բանխաղութիւնը հրա-
պուրէր էր զինքը :

Այն ատեն Մօրիանի տասնեւեթ
կամ տասնեւինը տարու էր :

Դրեթէ տարի մը իր քովը պահելէ
ետքը մէկէն ի մէկ ճամբար էր հետեւ-
եալ պարագայներու մէջ :
Անտրէա Բարիլի մէջ առանձին կ'ապ-
րէր : Շատ գեղեցիկ տղայ էր. իր ա-
նու զէմքովը, պաղատական սեւ աչ-
քերովը, կարմիր շրթունքներովը ու
փոքր բայց վայելուչ հասակովը սաստիկ
հրապուրէչ էր :

Փրանսայի մէջ մեծցած ըլլալով՝ Փը-
րաններէնը մայրենի լեզուին պէս կը
խօսէր՝ առանց ամենախոքը խտրական
արտասանութեան :

Բաթօլի քով ամիսը հարիւր քանա-
ն էինք Փրանք կը շահէր, այդ դոյզն
գումարով կ'ապրէր եւ առէր վեց ամ-
սուան միջոցին Բաթօլ իրմէ գանդաւառ-
ու լան մը չունեցաւ : Անտրէա կանո-
նաւոր էր, կէս օրէն երեք ժամ առաջ
գրասենեակ կուգար, ժամ մը կը ճաշէր
եւ մինչեւ կէ

Գնաց զբամաբարկին առհեւ կայն
եւ փականքին ու թրանչաններուն
ծռած խորունկ մտածեց:

(Շարունակ)

